

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота магістра

з теми **«ТЕХНОЛОГІЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
З ОРГАНАМИ ЧУТТЯ ЛЮДИНИ»**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи DO1 – M18z,
спеціальності 012 Дошкільна освіта
за освітньою програмою Дошкільна освіта
(заочна форма навчання)
Владиш Тетяна Сергіївна

Керівник: **Ватаманюк Г. П.**,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії
та методик дошкільної освіти

Рецензент: **Казанішена Н. В.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри біології та
методики її викладання

Кам'янець-Подільський – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичні аспекти формування уявлень про органи чуття людини у старших дошкільників	7
1.1 Значення уявлень про людський організм для всебічного розвитку особистості дошкільника.....	7
1.2 Готовність дітей старшого дошкільного віку до засвоєння знань валеологічного змісту	17
1.3 Аналіз стану досліджуваної проблеми в практиці роботи закладів дошкільної освіти.....	21
РОЗДІЛ 2 Характеристика технології формування уявлень про органи чуття людини.....	30
2.1 Методи формування уявлень про органи чуття людини у старших дошкільників.....	30
2.2 Ефективні технології валеологічної освіти дошкільників.....	40
2.3 Оцінка ефективності експериментальної роботи.....	80
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ознайомлення з людським організмом починається з раннього дитинства в сім'ї, а вдосконалення уявлень та знань про органи людського організму продовжується в дошкільному віці, під час навчання у школі і впродовж всього життя.

Формування, збереження і зміцнення людського організму дітей дошкільного віку – одна з актуальних проблем нашого суспільства. Батьків та педагогів передусім хвилює питання, як зміцнити організм дитини. Потік різноманітної інформації та практичних порад надто великий і часто безрезультатний, оскільки, крім думок, потрібні реальні дії, щоденна праця педагогів та батьків і самих дітей, спрямована на формування уявлень про людський організм. Головне завдання дорослих полягає в тому, щоб змінити на краще ставлення до свого організму майбутніх громадян України, тим більше, що рівень захворюваності наших дітей зростає. Щоб дитина могла піклуватися про свій організм, необхідно виховати у неї свідоме ставлення до життя, дуже важливо сформувати валеологічний світогляд. У дошкільнят виробиться усвідомлене ставлення до свого організму, органів чуття, коли діти засвоять елементарні знання про свій організм, оволодіють гігієнічними нормами поведінки, психологією спілкування, гігієною харчування. Ці знання та навички вони поповнюватимуть і вдосконалюватимуть упродовж усього свого життя.

Особливе значення означеної проблеми підкреслено у Загальній концепції неперервної валеологічної освіти, Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, Законі України „Про дошкільну освіту”, Законі України „Про охорону дитинства” та інших законодавчих і нормативних документах.

З точки зору психологів дошкільний період є сенситивним у становленні особистості, формуванні в дитини ставлення до себе, здатності відповідним чином впливати на умови життєдіяльності, усвідомлювати

власне „Я”. Значним новоутворенням старшого дошкільного віку є здатність до супідрядності мотивів, передбачення результатів своєї діяльності, усвідомлення прагнення до формування уявлень про органи чуття людини. Підставою для забезпечення уявлень про органи чуття людини у дошкільників є розвиток комунікативних умінь, здатність встановлювати доброзичливі взаємини в різних сферах життєдіяльності. Це положення підтверджено дослідженнями С. Шукшиної, А. Богуш, О. Кононко, Т. Поніманської та ін. Питанням методичного забезпечення навчально-виховного процесу з формування уявлень про органи чуття людини, визначення змісту та обсягу валеологічної інформації, адресованої дошкільникам, підготовки вихователів щодо заявленої теми присвячено праці Н. Денисенко, А. Іванової, Т. Андрющенко, Л. Лохвицької, З. Плохій, С. Юрочкиної та ін.

Актуальність проблеми зумовила вибір теми дослідження **«Технології ознайомлення старших дошкільників з органами чуття людини»**.

Об’єкт дослідження – процес валеологічного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – ефективні технології формування уявлень про органи чуття у дітей старшого дошкільного віку.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей процесу валеологічного виховання дітей дошкільного віку і механізмів стимулювання цього процесу шляхом використання ефективних технологій.

Визначена мета дослідження зумовила **завдання дослідження**:

1. З’ясувати стан проблеми в педагогічній теорії та освітній практиці.
2. Окреслити шляхи удосконалення освітньо-виховної роботи з формування валеологічної культури дошкільнят.
3. Обґрунтувати основні етапи формування валеологічних знань у дітей дошкільного віку.

4. Розкрити суть і значення використання різних технологій під час валеологічного виховання дошкільників.

5. Розробити навчальні та ігрові ситуації з валеологічного виховання дітей дошкільного віку.

Гіпотеза дослідження – цілеспрямована робота з валеологічного виховання дітей дошкільного віку буде проходити успішніше, вона буде включена у завдання розвитку комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей, а під час організації навчання дошкільників буде враховано такі умови: збагачення словника назвами органів чуття людини, комплексно використовувати вербальні та невербальні методи формування уявлень про органи чуття людини, забезпечення активної практики використання уявлень про органи чуття людини, спілкування дітей між собою у створених навчально-валеологічних ситуаціях, створення розвивального валеологічного середовища.

Методи дослідження:

1. Аналіз наукової, методичної літератури, наукових статей, фахових періодичних видань, вивчення передового педагогічного досвіду.

2. Спостереження та аналіз різних видів діяльності дітей, анкетування, індивідуальні бесіди, діагностичні методики.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорювались на звітній науково-практичній конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2018), засіданнях наукового гуртка «Екологічне виховання дітей дошкільного віку», а також доповідались на міжнародній науково-практичній конференції „Актуальні питання наступності дошкільної та початкової освіти” (м. Кам'янець-Подільський, 2019), всеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах „Від творчого педагога до творчої дитини” (Кам'янець-Подільський, 2019).

За результатами дослідження опубліковано дві статті.

База та етапи дослідження. Експериментальна робота здійснювалась на базі Летичівського закладу дошкільної освіти «Веселка» Хмельницької області. Усього у дослідженні брало участь 32 дітей старшого дошкільного віку (16 осіб КГ і 16 осіб ЕГ).

Структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

ВИСНОВКИ

У дослідженні вивчено проблему формування уявлень про органи чуття людини в старших дошкільників. На основі аналізу психолого-педагогічної, валеологічної, науково-методичної літератури з проблеми визначено теоретичні засади дослідження, які опираються на з'ясування рівня знань дітей старшого дошкільного віку, щодо визначення сформованості уявлень про органи чуття людини, їхнього значення та важливості для набуття знань, які так необхідні для пізнання дитиною навколишнього світу.

У роботі з дошкільниками нами був використаний інтегрований підхід, який передбачає взаємозв'язок різних видів діяльності дітей дошкільного віку, а також організації самостійної діяльності дітей, тобто валеологізацію діяльності дитини.

Робота з дітьми будується на засадах співробітництва, співтворчості педагога й дитини. Заняття повинні будуватися з врахуванням мислення дитини дошкільного віку (наочно-образного).

Здійснення валеологічного виховання повинно носити систематичний, спеціально організований характер. Тільки під час систематичної роботи можна досягнути гарних результатів та сформувати чіткі уявлення у дітей старшого дошкільного віку про органи та системи організму людини.

На підставі аналізу й узагальнення психолого-педагогічної й науково-методичної літератури, нами були визначені ефективні методи валеологічного виховання дошкільників, вибудована методика використання спостережень, вправлянь, ігрових навчальних ситуацій у ході навчально-виховної роботи. Використання ігрових навчальних ситуацій передбачалося у всіх видах діяльності дітей: заняттях, праці в природі, спостереженнях, екскурсіях і т.д.

Це дало змогу підтвердити гіпотезу про те, що цілеспрямована робота з екологічного виховання дітей буде проходити успішно, якщо вона буде включена у завдання розвитку комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей, а під час організації навчання дошкільників буде враховано такі умови: збагачення словника назвами органів чуття людини, комплексно використовувати вербальні та невербальні методи формування уявлень про органи чуття людини, забезпечення активної практики використання уявлень про органи чуття людини, спілкування дітей між собою у створених навчально-валеологічних ситуаціях, створення розвивального валеологічного середовища.

Таким чином, валеологічна освіта дітей старшого дошкільного віку є складовою системи оздоровчого виховання і формування компетентності в сфері здоров'я. Вона має велике значення у підготовці дітей старшого дошкільного віку до життя, забезпечує здатність дитини турбуватися про власне здоров'я на основі усвідомлення його цінності та набутих умінь та навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку „Я у Світі” / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред та упоряд. О. Л. Кононко. Київ : Світич, 2008. 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. Київ : Видавництво, 2012. 26 с. // URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatocnij.pdf>
3. Батькам про валеологію: посіб. для батьків першокласників / Т. Бойченко, Н. Колотій, А. Царенко та ін. Київ : Прем'єр-медіа, 2000. 152 с.
4. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання. Київ : ІЗМП, 1998. 204 с.
5. Беленька Г. В., Богініч О. Л., Машовець М. А. Здоров'я дитини – від родини. Київ : СПД Богданова А.М., 2006. 220 с.
6. Блеч Г. О. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма ознайомлення з навколишнім, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). Київ : 2012. 96 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/1631/1/kniga1.pdf>
7. Богініч О. Л., Беленька Г. В. Природа і рух : посіб. для батьків дошкільнят та соціальних педагогів / Під заг. ред. С. Чередниченко. Київ : Кобза, 2003. 192 с.
8. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. Москва : Просвещение, 1968. 464 с.

9. Бойченко Т. Є. Здоров'я як предмет валеології, медицини та педагогіки // Біологія і хімія в школі. 1999. № 2. С. 6–9.
10. Бойченко Т. Є. Формування в учнів середньої школи системи знань про здоров'я людини : дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / КУ ім. Т. Шевченка. Київ, 1994. 257с.
11. Брехман И. И. Валеология – наука о здоровье. 2-е изд., доп., перераб. Москва : Физкультура и спорт, 1990. 208 с.
12. Булич Е. Г., Муравов І. В. Валеологія. Теоретичні основи валеології. Київ : Олімп. літ-ра, 1997. 224 с.
13. Валеологія – наука про здоровий спосіб життя : інформ.-метод. зб. Вип. 1. Київ : ТОВ Знання України, 1996. 335 с.
14. Валеологія : навч. посіб. для студентів вищих закладів освіти : В 2 ч. / В. І. Бобрицька, М. В. Гриньова та ін.; за ред. В. І. Бобрицької. Полтава : „Скайтек”, 2001. Ч. І. 146 с.
15. Веселка здоров'я. Книга для читання дітям дошкільного віку. Хрестоматія / Уклад. Л. В. Лохвицька, Т. К. Андрющенко. Черкаси : Відлуння-плюс, 2005. 300 с.
16. Вільчковський Е. Від немовляти до школяра : Концепція фізичного виховання дошкільників // Дошкільне виховання. 1994. № 8. С. 5.
17. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф. Будь здоровим, малюк : програма з фізичного виховання. Київ: ІЗМН, 1997. 64 с.
18. Войтенко І. Ознайомлення дітей з анатомією людини // Палітра педагога. 1998. № 1. С. 22–23.
19. Все для здоров'я і про здоров'я : програма з валеології. Конспекти занять // Палітра педагога. 1997. № 4. С. 24–30.
20. Гуг-Гельмут Г. Новые пути к познанию детского возраста / Пер. с нем. А. А. Филиппченко. Ленинград : Сеятель, 1926. 218 с.
21. Закон України “Про дошкільну освіту”. Київ : Ред. ж-лу Дошкільне виховання, 2001. 56 с.

22. Закон України “Про охорону дитинства” // Директор школи. 2002. № 8. С. 7–10.
23. Запорожец А. В. Психическое развитие ребенка // Избр. психол. труды : В 2-х т. Москва : Педагогика, 1986. Т. 1. 1986. 316 с.
24. Здоров’я (валеологія). Стандарт навчального українознавчого інтегративного курсу для дітей дошкільного віку // Освіта. 1995. 9 серп. № 30. С. 1–3.
25. Злобин А. Т. К классификации эмоций // Вопросы психологи. 1991. № 4. С. 96–99.
26. Изучение мотивации поведения детей и подростков / Под ред. Л. И. Божович и Л. В. Благоннадежиной. Москва : Педагогика, 1972. 352 с.
27. Денисенко Н. Оздоровчі технології в освітньому процесі // Дошкільне виховання. 2004. № 12. С. 4–6.
28. Денисенко Н. Ф., Мельник Л. Д. Будьте здорові, діти : програма з валеологічного виховання // Дитячий садок. 2001. № 42. 24 с.
29. Джаррет К. Скільки чуттів ми маємо і чи є в нас "шосте"? URL : https://www.bbc.com/ukrainian/vert_fut/2015/09/150917_vert_fut_how_many_senses_do_you_have_vp
30. Досліди та експерименти з дітьми. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/profesijna-skarbnichka/doslidi-ta-eksperimenti-z-ditm>
31. Калуська Л. Валеологічна етнопедагогіка // Дошкільне виховання. 1998. № 9. С. 18–20.
32. Калуська Л., Щулькіна Н. Валеологія в дитячому садку та вдома. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1999. 56 с.
33. Кононко О. Простір “Я” : реальність та життєва проблема // Дошкільне виховання. 2001. № 4. С. 4–5.
34. Концепція неперервної валеологічної освіти в Україні. Київ : Освіта, 1994. 4 с.

35. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / За ред. Л. М. Проколієнко. Київ : Рад. школа, 1989. 608 с.
36. Кулачківська С. Є., Ладивір С. О. Я – дошкільник (вікові та індивідуальні аспекти психічного розвитку). Київ : Нора-принт, 1996. 108 с.
37. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. 2-е изд. Москва : Политиздат, 1977. 304 с.
38. Лохвицька Л. В. Валеологічні знання – дітям : Запровадження валеології в дошкільних закладах // Вісник: Зб. наук. пр. / Глухів. держ. пед. ун-т. Глухів, 2003. Сер.: Пед. науки. Вип. 2. С. 86–93.
39. Лохвицька Л. В. Валеологія в дошкільних закладах // Світло. 2002. № 23. С. 43–46.
40. Лохвицька Л. В., Андрющенко Т. К. Дошкільникам про основи здоров'я : навч.-метод. посіб. Черкаси : Відлуння – плюс, 2004. 208 с.
41. Лохвицька Л. В. Програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку “Про себе треба знати, про себе треба дбати”. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 120 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/pro-sebe-treba-znati-pro-sebe-treba-dbatilokhvitska.pdf>
42. Малятко-здоров'ятко : Конспекти занять з фізичної культури // БВДС. 2002. № 12. 104 с.
43. Мельник Л. На засадах здоров'я – фізичного і духовного : (здоров'я дошкільників) // Дошкільне виховання. 1998. № 4. С. 19.
44. Мельник Л. Д., Денисенко Н. Ф. На варті здоров'я малюків. Запоріжжя : ЛПКС, 1997. С. 4–7.
45. Мухина В. С. Психология дошкольника : учеб. пособ. для пед. ин-тов и пед. училищ / Под ред. Л. А. Венгера. Москва : Просвещение, 1975. 239 с.
46. Мясищев В. Н. Личность и неврозы. Ленинград : Изд. Ленинградского университета, 1960. 224 с.

47. Мясищев В. Н. Проблема отношений человека и ее место в психологии // Вопросы психологии. 1957. № 5. С. 142–144.
48. Основы валеологии / Под ред. В. П. Петленко. Киев : Олимпийская литература, 1999. 545 с.
49. Органи чуття людини : дидактична гра. URL : <https://sonechko.net.ua/goods/didakticna-gra-organi-cutta-ludini>
50. Пироженко Т. Найголовніше – гармонізувати середовище // Дошкільне виховання. 2002. № 11. С. 3–4.
51. Плохій З. Бережи здоров'я змалечку // Дошкільне виховання. 1998. № 10. С. 4–5.
52. Плохій З. Валеологія та екологія у змісті дошкільної освіти/ Підготовка педагогічних кадрів і діяльність навчальних закладів нового типу в системі національної освіти: досвід і перспективи розвитку : Зб. наук. пр. Ч. 2. Чернівці : ЦНТІ, 2002. С. 506–512.
53. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників : метод. посіб. Київ : Ред. журн. „Дошкільне виховання”, 2002. 173 с.
54. Поніманська Т. І. Виховання ціннісного ставлення до світу дорослих у дітей дошкільного віку // Вісник : Зб. наук. пр. / Глухів держ. пед. ун-т. Глухів, 2003. Сер.: Пед. науки. Вип. 2. С. 12–16.
55. Попов С. В. Валеология в школе и дома. Санкт-Петербург : Союз, 1998. 250 с.
56. Психологический словарь / Под ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Педагогика-Пресс, 1998. 440 с.
57. Програма з основ здоров'я для дошкільників : авторський підхід. URL : <http://leleka.rv.ua/programa-z-osnov-zdorov-ya-dlya-doshkil-nykiv-avtors-kyu-pidhid.html>
58. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург : Питер Ком, 1999. 720 с.

59. Рока Н. П'ять органів чуття URL : <https://bohdan-books.com/upload/iblock/7ed/7ed7d1cf5f3d1d159a478d7f5caa7d24.pdf>
60. Свириденко С. Формування культури здоров'я дитини в сім'ї як чинник соціальної компетентності // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство : наук.-метод. зб. / Ред. кол. Н. Софій (голова), І. Єрмаков (кер. авт. кол. і наук. ред.) та ін. Київ : Контекст, 2000. С. 135–139.
61. Стежки у світ : навчально-наочний посібник для роботи з дошкільниками (у 3 книгах) / В. В. Жук, О. Ф. Федоренко, В. В. Литвинова, Н. Л. Максименко, Л. В. Борщевська, С. В. Литовченко. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 236 с. URL : https://lib.iitta.gov.ua/7800/7/%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%96%D0%9A%D0%98%20%D0%A3%20%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf
62. Савчин М. Динаміка мотивації відповідальної поведінки особистості // Педагогіка і психологія. 1996. № 4. С. 39–49.
63. Сварковська Л. А. Формування у дітей 5-6 років мотивації до занять фізичною культурою : дис... канд. пед. наук: 13.00.08 / Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 2000. 233 с.
64. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. Киев : Рад. школа, 1977. 382 с.
65. Формування здорового способу життя : навч. посіб. для слухачів курсів підвищення кваліфікації державних службовців / О. Яременко, О. Вакуленко, Л. Жаліло, Н. Комарова та ін. Київ : Український ін-т соціальних досліджень, 2000. 232 с.
66. Хуторной С. К. Валеологія. Дошкільний курс. Чернівці : Золоті литаври, 1996. 72 с.
67. Цветкова Л. С. Мозг и интеллект. Москва : Просвещение, 1995. 433 с.
68. Чирков В. И. Самодетерминация и внутренняя мотивация поведения человека // Вопросы психологии. 1996. № 3. С. 116–132.

69. Щербакова К., Бойко В., Крутій К. Щоб складне стало зрозумілим : Формування у дошкільників уявлень про соціальні явища // Дошкільне виховання. 1988. № 3. С. 6–7.
70. Юрочкіна С. О. Педагогічні засади валеологічного виховання дітей старшого дошкільного віку : дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 1997. 153 с.
71. Яришева Н. Ф. Екологічне виховання дошкільників : посіб. для вихов. дит. садків. Сер. Екологія і здоров'я. Київ : Грамота, 2001. 55 с.